POHJOIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖLUPAVIRASTO
NORRA FINLANDS
MILJÖTILLSTÅNDSVERK

LUPAPÄÄTÖS
Nro 26/08/2
Dnro Psy-2007-y-119
Annettu julkipanon jälkeen
26.2.2008

ASIA Siikajoen vesistön säännöstelyä ja Uljuan tekoaltaan rakentamista koskevan päätöksen lupamääräysten muuttaminen, Pulkkila, Rantsila ja Siikajoki

LUVAN HAKIJA Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
PL 124
90101 Oulu

SISÄLLYSLUETTELO

HAKEMUS JA ASIAN VIREILLETULO 3
LUVAN HAKEMISEN PERUSTE 3
VOIMASSA OLEVAN LUPAPÄÄTÖKSEN LUPAMÄÄRÄYS 4 3
LUPAMÄÄRÄYSTÄ 4 KOSKEVAT MUUTOKSET 4
Perustelut ja vaikutukset 5
Hyödyt ja vahingot 6
Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto 6
LUPAHAKEMUKSEN KÄSITTELY 8
Lupahakemuksesta tiedottaminen 8
Muistutukset ja vaatimukset 8
Hakijan kuuleminen ja selitys 10
Y M P Ä R I S T Ö L U P A V I R A S T O N R A T K A I S U 11
PÄÄASIARATKAISU 11
PÄÄASIARATKAISUN PERUSTELUT 12
LAUSUNTO YKSILÖIDYISTÄ VAATIMUKSISTA 13
PÄÄTÖKSEN YLEINEN TÄYTÄNTÖÖNPANOKELPOISUUS 13
SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET 13
KÄSITTELYMAKSU 13
Perustelut 13
Oikeusohje 14
MUUTOKSENHAKU 15

HAKEMUS JA ASIAN VIREILLETULO

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on 17.8.2007 ympäristölupavirastoon toimittamassaan hakemuksessa pyytänyt Siikajoen vesistön säännöstelyä ja Uljuan tekoaltaan rakentamista koskevan päätöksen lupamääräysten muuttamista hakemuksesta ilmenevän mukaisesti Pulkkilan, Rantsilan ja Siikajoen kunnissa.

LUVAN HAKEMISEN PERUSTE

Vesilaki 8 luku 1 §

VOIMASSA OLEVAN LUPAPÄÄTÖKSEN LUPAMÄÄRÄYS 4

Korkein hallinto-oikeus on 1.2.2005 antanut päätöksen, joka koskee Siikajoen vesistön säännöstelystä aiheutuneiden haitallisten vaikutusten vähentämistä ja lupamääräysten tarkistamista.

Päätöksen 4) lupamääräys kuuluu seuraavasti:

"4) Sitten kun jäljempänä lupaehdoissa 7), 8) ja 14) mainitut toimenpiteet on suoritettu, hakijalla on oikeus johtaa vettä Siikajoesta tekoaltaaseen ja säännöstellä Siikajoen vedenjuoksua seuraavien määräysten mukaisesti.

Säännöstely on hoidettava niin, että säännöstelyn ylärajana on N_{43} + 79,00 m lukuun ottamatta maaliskuun 15. päivän ja huhtikuun 15. päivän välistä aikaa, jona altaan vedenpinnan on käytävä tason N_{43} + 73,50 m alapuolella, ja alarajana on murtoviiva, jonka taitepisteet ovat:

1.1.	N_{43} + 76,50 m
1.4.	N_{43} + 72,00 m
30.4.	N_{43} + 72,00 m
31.5.	N_{43} + 77,00 m
30.11.	N_{43} + 77,00 m
31.12.	N_{43} + 76,50 m

Edellä mainittu yläraja saadaan ylittää poikkeuksellisen suurista tulvista tai muista ennalta arvaamattomista ja hakijasta riippumattomista syistä, kuten sateesta, tuulista ja lämpötiloista johtuen enintään kolmen vuorokauden aikana 25 cm.

Mikäli tällainen ylitys aiheuttaa sellaista vahinkoa, haittaa tai muuta edunmenetystä, jota tässä lupapäätöksessä tai aikaisemmissa päätöksissä ei ole määrätty korvattavaksi, hakija on velvollinen korvaamaan nämä välittömästi niiden tapahduttua.

Uljuan tekoaltaasta on juoksutettava vettä ilman lyhytaikaissäännöstelyä. Juoksutusta saadaan muuttaa vuorokauden sisällä korkeintaan kaksi kertaa niin, että uusi juoksutus on vähintään 80 prosenttia ja enintään 125 prosenttia edellisestä juoksutuksesta ja niin, että peräkkäisten vuorokausien keskimääräinen juoksutus noudattaa samaa sääntöä.

Tulvasuojelun edellyttäessä, Uljuan altaan vedenkorkeuden pitämiseksi säännöstelylle määrätyissä rajoissa tai Siikajoella pidettävien melonta- tai muiden vastaavien tapahtumien juoksutustarpeen tyydyttämiseksi saadaan juoksutusta muuttaa edellä sanottua enemmän.

Siikajoen tulvasuojelu on hoidettava niin, että Uljuan altaan tilavuuden ylittävä vesimäärä juoksutetaan Lämsänkosken padon ja altaan tyhjennyskanavan kautta valtaosaltaan heti tulvan alettua. Hakijan on vuosittain huolehdittava matemaattiseen vesistömalliin perustuvan tulvaennusteen laatimisesta. Suurin altaasta juoksutettava vesimäärä saa olla 50 m^3/s.

Jäätymisvaiheessa saa tekoaltaan juoksutus olla enintään 8 m^3/s, mikäli vesitilanne mahdollistaa tämän.

Lämsänkosken säännöstelypadon juoksutus on hoidettava siten,

– ettei vedenpinta Lämsänkosken padolla ylitä korkeutta N_{43} + 82,90 m,
– että Siikajoen uomaan juoksutetaan aina vähintään 0,3 m^3/s ja
– että Siikajoen uomaan juoksutetaan 15.6.–31.8. tulovirtaaman ollessa 1–4,5 m^3/s vähintään kaksi kolmasosaa virtaamasta ja tulovirtaaman ylittäessä 4,5 m^3/s noin 3 m^3/s.

Uljuan tekoaltaan ja Lämsänkosken säännöstelypadon juoksutukset ja niiden muutokset on lisäksi hoidettava siten, ettei Uljuan altaalla, sen alapuolella tai Lämsänkosken säännöstelypadon alapuolella synny vältettävissä olevia vahinkoja.

Lämsänkosken padon tulvajuoksutuksista on ilmoitettava riittävän hyvissä ajoin kuuluttamalla kahdessa kysymyksessä olevilla paikkakunnilla yleisimmin ilmestyvässä sanomalehdessä tai muulla vastaavalla tavalla. Juoksutuksia tulee muuttaa riittävän hitaasti niin, ettei aiheuteta jääpatoja, rantojen vyörymistä tai laitureiden ynnä muiden rakenteiden särkymistä, eikä muutakaan vältettävissä olevaa haittaa tai vahinkoa."

LUPAMÄÄRÄYSTÄ 4 KOSKEVAT MUUTOKSET

Ympäristökeskus on todennut, että mainitusta korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä lähtien Siikajoen säännöstelyssä on noudatettu uutta säännöstelykäytäntöä. Uusien lupamääräysten noudattaminen on kuitenkin ollut osittain ongelmallista. Tällä hakemuksella on tarkoitus muuttaa säännöstelyn lupamääräystä 4 paremmin säännöstelykäytäntöön soveltuvaksi.

Ympäristökeskus on esittänyt lupamääräyksen 4 viidennen kappaleen muutettavaksi seuraavaksi (muutettava osuus kursiivitekstillä):

"Uljuan tekoaltaasta on juoksutettava vettä ilman lyhytaikaissäännöstelyä. Juoksutusta saadaan muuttaa vuorokauden sisällä korkeintaan kaksi kertaa niin, että uusi juoksutus on vähintään 80 prosenttia ja enintään 125 prosenttia edellisestä juoksutuksesta ja niin, että peräkkäisten vuorokausien keskimääräinen juoksutus noudattaa samaa sääntöä. *Kuitenkin peräkkäisten vuorokausien keskimääräinen juoksutus saa aina poiketa toisistaan 2 m^3/s.*"

Lupamääräyksen 4 kuudes kappale on esitetty muutettavaksi seuraavaksi (muutettava osuus kursiivitekstillä):

"Tulvasuojelun *ja tulvantorjunnan* edellyttäessä, Uljuan altaan vedenkorkeuden pitämiseksi säännöstelylle määrätyissä rajoissa*, jäätymisvaiheessa* tai Siikajoella pidettävien melonta- tai muiden vastaavien tapahtumien juoksutustarpeen tyydyttämiseksi saadaan juoksutusta muuttaa edellä sanottua enemmän."

Lupamääräyksen 4 kahdeksas kappale on esitetty muutettavaksi seuraavaksi:

"*Jäätymisvaiheen juoksutus tehdään tasaisena ja vesitilanne huomioon ottaen siten, että juoksutus jonkin aikaa jäätymisvaiheen jälkeenkin jatkuu likimain samansuuruisena. Jäätymisvaiheessa saa tekoaltaan juoksutus olla enintään 14 m^3/s, mikäli vesitilanne mahdollistaa tämän. Alapuolisessa vesistössä on kartoitettava jääkanneton alue viikko ja 2 viikkoa jäädytysjuoksutuksen jälkeen kahden vuoden ajan. Tarkkailuraportti on toimitettava Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukseen*."

Perustelut ja vaikutukset

A. Peräkkäisten vuorokausien keskimääräisen juoksutuksen poikkeamisen laajentaminen vähintään virtaamaksi 2 m^3/s

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä lisättiin merkittävästi juoksutusta vanhaan Siikajoen uomaan etenkin kesäaikana pienentäen samalla Uljuan tekoaltaan tulovirtaamaa. Tämän seurauksena kesällä kuivana aikana haihdunta on selvästi suurempaa kuin tekoaltaan tulovirtaama. Jotta vedenpinta ei laskisi tekoaltaassa liian alas, joudutaan Uljuan voimalaitoksen luukku sulkemaan kokonaan. Virtaaman lisääminen 0-virtaamasta ja pienistä virtaamista on nykyisen lupamääräyksen mukaisesti erittäin hidasta. Kesäajan hydrologisiin muutoksiin pystytään reagoimaan selvästi paremmin, mikäli juoksutuksia voidaan muuttaa nykyistä väljemmin. Tällä voidaan vähentää yksittäisiä suurempia juoksutusten muutoksia. Lisäksi on otettava huomioon, että juoksutus hoidetaan luukulla, jonka leveys on 6,5 m. Juoksutusten pieni muuttaminen suurella luukulla on varsin epätarkkaa.

Peräkkäisten vuorokausien keskimääräisen juoksutuksen poikkeaminen toisistaan 2 m^3/s on vähäinen verrattuna luonnontilassa esiintyneisiin muutoksiin eikä muutoksella ole haitallista vaikutusta vesistöön tai sen käyttöön. Luonnontilassa kesäaikana ovat peräkkäisten vuorokausien virtaamat Siikajoessa Lämsänkoskella poikenneet kesäaikanakin usein yli 5 m^3/s.

B. Jäädytysvaiheen juoksutuksen muutokset

Juoksutus Uljuan voimalaitoksen koneistojen kautta ei voi tapahtua alle 12 m^3/s suuruisilla virtaamilla, koska pienemmillä virtaamilla kavitaatio rikkoisi turbiinin lavat. Tämän vuoksi voimassa olevan luvan mukainen jäädytysjuoksutus 8 m^3/s on pitänyt juoksuttaa luukun kautta. Tästä on aiheutunut vesisumua, joka on jäädyttänyt valtatien 4 pinnan aiheuttaen liikennevaaran. Lisäksi voimalaitosrakennus ja ympäröivät rakenteet ovat peittyneet jäällä. Näiden vaaratilanteiden välttämiseksi hakemuksessa on ehdotettu jäädytysjuoksutuksen lisäämistä siten, että se voidaan hoitaa voimalaitoskoneistojen kautta.

Jäädytysvaiheen juoksutukseen on edullista päästä mahdollisimman pian, kun tilanne sitä vaatii. Sen vuoksi lupaan on ehdotettu tämän tilanteen varalta muutosta 80/125-prosenttisäännöstä.

C. Juoksutuksen muutokset tulvantorjuntaa varten

Nykyisen lupaehdon mukaan 80/125-prosenttisäännöstä voidaan poiketa tulvasuojelun edellyttäessä. Sanamuotoa selventämällä poikkeusta voidaan soveltaa myös tilanteeseen, jolloin esimerkiksi syntyneen jääpadon vuoksi juoksutusta pitää nopeasti vähentää tai sulamisvaiheessa virtaaman lisäämisellä edistää jään sulamista.

Juoksutuksen muutokset ovat lyhytaikaisia. Niillä pyritään estämään tulvavahinkojen syntyminen. Muutoksista ei ole merkittävää haittaa vesistölle tai sen käytölle.

Hyödyt ja vahingot

Lupamääräyksen muuttamisella saavutetaan vesilain 2 luvun 28 §:ssä tarkoitettua yleistä etua, mutta muuttaminen ei vähennä säännöstelystä saavutettua hyötyä.

Hakijan mukaan lupamääräyksen muutoksesta ei etukäteen arvioiden aiheudu sellaisia vesistöön rakentamiseen verrattavia haitallisia seurauksia, jotka vesilain 2 luvun 5 §:n mukaan ovat esteenä luvan myöntämiselle ja siten vesilain 2 luvun 27 §:n ja 28 §:n mukaiset edellytykset lupamääräyksen muutokselle ovat olemassa.

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus on 24.5.2007 antanut hakijalle asiantuntijalausunnon ja esittänyt siinä seuraavaa:

Taustaa

Joen jäätymisvaiheessa syntyy virtaavassa vedessä jääkiteitä, jotka kulkeutuvat virtauksen mukana alavirtaan. Mikäli virtausnopeus joessa on riittävän pieni, virtauksen mukana kulkeutuvasta jäästä muodostuu nopeasti jääkansi ja virtauksen mukana kulkevan jään (suppojään) määrä vähenee. Mikäli virtausnopeus on suuri, virtauksen mukana kulkeva jää painuu jääkannen alle muodostaen ns. suppojääpatoja. Tällöin jääkannen muodostuminen on hitaampaa ja suppojäätä muodostuu paljon. Runsas suppojää voi haitata joen eliöstöä ja aiheuttaa joen virtaaman nopeasti noustessa veden nousemisen jääkannen päälle. Tällöin jääkansi paksunee ja jääpatojen muodostumisen todennäköisyys jäiden lähdön aikaan kasvaa. Veden nousu jäälle haittaa myös jäällä kulkemista.

Tehtyjä selvityksiä

Kun Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus haki muutosta Uljuan säännöstelyyn 1990-luvun lopulla, hakemuksen liitteenä oli Insinööritoimisto Reiter Oy:ssä tehty selvitys "Uljuan juoksutuksen vaikutus Siikajoen virtaus- ja jääolosuhteisiin" vuodelta 1997. Selvityksessä on esitetty laskelmien tulokset kahdelle esimerkkitalvelle ja kahdelle juoksutusvaihtoehdolle. Laskelmilla on vertailtu suppojään ja jääkannen muodostumista ja kehittymistä

erilaisissa virtausolosuhteissa. Juoksutusvaihtoehdoista toinen oli toteutunut juoksutus ja toinen tästä muokattu rajoitettu juoksutus. Toteutunut juoksutus oli erittäin rajua vuorokausi- ja viikkosäännöstelyä, juoksutuksen vaihdellessa välillä 0–30 m^3/s. Rajoitettu juoksutus oli muodostettu toteutuneesta juoksutuksesta rajoittamalla juoksutuksen vuorokausikeskiarvon muutoksia ja hetkellistä virtaamaa. Rajoitetussa juoksutusvaihtoehdossa juoksutuksen vuorokausikeskiarvo oli joen jäätymisvaiheessa 8 m^3/s hetkellisen juoksutuksen ollessa 0–16 m^3/s.

Edelliseen selvitykseen liittyvät lisälaskelmat, joissa tutkittiin myös vaihtoehtoa, jossa juoksutus on talvella tasainen 15 m^3/s (Uljuan juoksutuksen vaikutus Siikajoen virtaus- ja jääolosuhteisiin; jatkolaskelmat. Ins. tsto Reiter Oy, 1998, Mikko Huokuna). Jatkolaskelmissa jäätymisvaiheen juoksutuksen vuorokausikeskiarvo oli 7 m^3/s ja se oli ajateltu toteutettavan juoksutuksena koneiston läpi kolmessa jaksossa (40 % vesimäärästä klo 7–13, 40 % klo 16–22 ja 20% klo 01–04).

Kaikissa näissä laskelmissa jäätymisvaiheen juoksutuksen oli ajateltu tapahtuvan voimalaitoksen kautta jaksottamalla ja niin, että vuorokausikeskiarvo on 7–8 m^3/s ja suurin hetkellinen juoksutus on 16 m^3/s.

Laskelmat osoittavat selvästi, että suppojään määrä riippuu oleellisesti joen kokonaisvirtaamatilanteesta. Kun kokonaisvirtaama jäätymisvaiheessa on suuri (talven 1992–1993 tilanne), suppojään määrä voi olla lähes kymmenkertainen verrattuna tilanteeseen, jossa jäätymisvaiheen kokonaisvirtaama joessa on pieni (talven 1993–1994 tilanne).

Perusteet säännöstelylupamääräyksen muuttamiselle

Aikaisempien selvitysten pohjalta on lupapäätökseen määrätty jäätymisvaiheen juoksutusrajoitus, jossa juoksutus on rajoitettu virtaamaan 8 m^3/s. Edellä esitellyissä Reiter Oy:n selvityksissä jäätymisvaiheen juoksutus kuitenkin pohjautui virtaaman vuorokausikeskiarvoon 8 m^3/s, joka toteutettiin juoksuttamalla vesi jaksoissa voimalaitoksen läpi. Laskelmissa hetkellinen juoksutus jäätymisvaiheessa oli korkeintaan 16 m^3/s.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on ehdottanut, että Uljuan juoksutus voisi joen jäätymisvaiheessa olla 12–14 m^3/s. Mikäli juoksutus on tasaista, kuten nykyiset lupaehdot määräävät, Uljuasta voidaan juoksuttaa virtaamaa 12–14 m^3/s ilman että haitallisen suppojään määrä alapuolisessa vesistössä oleellisesti nykyiseen juoksutuskäytäntöön verrattuna lisääntyy. Mikäli joen kokonaisvirtaama on jäätymisvaiheessa pieni, jolloin Uljuan juoksutuksen nostamisella on käytännön merkitystä kokonaisvirtaamaan, suppojään muodostuminen on joessa vähäistä ja jäätyminen tapahtuu nopeasti. Mikäli joen kokonaisvirtaama on jäätymisvaiheessa suuri, on Uljuan juoksutuksen muutoksesta aiheutuva lisäys pieni verrattuna kokonaisvirtaamaan ja muutos suppojään määrään on vähäinen.

Koska juoksutus Uljuasta on määrätty nyt tasaiseksi, suppojään muodostuminen ei ole enää niin haitallista kuin tilanteessa, jossa Uljuan voimalaitoksella käytettiin vuorokausisäännöstelyä. Virtaaman nopea kasvu aiheutti veden nousua jääkannen päälle ja koskipaikkojen alapuolella oleva suppojääkerros lisäsi veden nousua.

Jäätilanteen kannalta olisi hyvä, ettei juoksutus jäätymisvaiheen jälkeen muuttuisi nopeasti. Nopea virtaaman kasvu voi johtaa veden nousuun jääkannen päälle sekä jo muodostuneen jääkannen rikkoontumiseen. Juoksu-

tus ei myöskään saisi pienetä nopeasti, koska jääkansi voi tällöin painua ja tästä voi aiheutua veden nousua jääkannen päälle myöhemmin talvella virtaaman kasvaessa uudelleen.

Mikäli Siikajoen kokonaisvirtaama on jäätymisvaiheen alussa suuri, Uljuan juoksutus voisi jäätymisvaiheen alussa olla nollassa. Tulovirtaamat pienenevät nopeasti sään kylmetessä ja tällöin Uljuan juoksutus voitaisiin nostaa koneistovirtaamaan melko nopeasti ilman, että joen kokonaisvirtaama alajuoksulla nousisi. Tämä vaatisi joustavuutta lupamääräysten jäätymisvaiheen virtaamanmuutosten rajoituksissa.

Ehdotus uudeksi lupatekstiksi jäätymisjuoksutuksen osalta

Suomen ympäristökeskus on ehdottanut jäätymisvaiheen juoksutuksen osalta seuraavaa lupamääräystä:

"Joen jäätymisvaiheessa tulisi juoksutuksen olla korkeintaan 14 m^3/s, vesitilanteen tämän salliessa. Juoksutus tehdään tasaisena ja vesitilanne huomioon ottaen siten, että juoksutus jatkuisi myös jonkin aikaa jäätymisvaiheen jälkeen likimain samansuuruisena."

Ehdotus muutoksen aiheuttamasta tarkkailusta

Uljuan uutta jäädytysjuoksutusta käytettäessä on jääkannen muodostumista alapuolisessa Siikajoessa hyvä seurata. Tämä voi tapahtua kartoittamalla kahtena vuonna joessa avoinna (ilman jääkantta) olevat alueet esimerkiksi noin viikko ja noin kaksi viikkoa jäätymisajon aloittamisen jälkeen.

LUPAHAKEMUKSEN KÄSITTELY

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Ympäristölupavirasto on antanut hakemuksen tiedoksi kuuluttamalla ympäristölupavirastossa sekä Pulkkilan, Rantsilan ja Siikajoen kunnassa 18.9.–18.10.2007 sekä erityistiedoksiantona asianosaisille.

Muistutukset ja vaatimukset

1. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Ympäristökeskus on todennut, että hanke voidaan katsoa yleisen tarpeen vaatimaksi eikä se sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Lupa on myönnettävissä hakemussuunnitelman mukaisena.

2. Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus

Työvoima- ja elinkeinokeskus on todennut, että Uljuan voimalaitoksella noudatettu lyhytaikaissäännöstely päättyi vuonna 2005. Samalla poistui myös ehkä merkittävin yksittäinen Siikajoen kalatalouden kehittämisen este.

Lupaehtojen viidenteen ja kahdeksanteen kappaleeseen esitetyt muutokset väljentävät nykyisiä juoksutusehtoja jossain määrin, mutta eivät kuitenkaan mahdollista entisen käytännön kaltaisia jatkuvia, nopeita virtaaman vaihteluita. Hakemukseen liitetyn asiantuntijalausunnon mukaan nykyistä

suurempi jäädytysvaiheen juoksutus ei myöskään lisää supon muodostumista laitoksen alapuolisessa jokiuomassa. Lupaehtojen viidenteen ja kahdeksanteen kappaleeseen esitetyistä muutoksista ei ennalta arvioiden aiheudu haittaa kalastolle tai kalastukselle, eikä työvoima- ja elinkeinokeskuksella ole niistä huomauttamista. Esitetyn jäätymistarkkailun kestoa tulisi kuitenkin pidentää, esimerkiksi viideksi vuodeksi, jolloin tarkkailujaksoon todennäköisesti sisältyisi useita erilaisia virtaama- ja lämpöolojen yhdistelmiä.

Lupaehtojen kuudetta kappaletta esitetään muutettavaksi lisäämällä pääsääntöä suurempien juoksutusmuutosten tekemisen mahdollistaviksi tilanteiksi tulvantorjunta ja jäätymisvaihe. Työvoima- ja elinkeinokeskus on katsonut, että jäätymisvaiheen aikaiseen juoksutukseen päästään riittävän nopeasti esitetyllä peräkkäisten vuorokausien keskijuoksutusta koskevalla määräyksellä, eikä lupamääräystä siltä osin ole syytä väljentää. Tulvantorjunnan osalta työvoima- ja elinkeinokeskuksella ei ole ollut huomauttamista.

3. Vattenfall Sähköntuotanto Oy

Yhtiö on todennut, että Uljuan tekoaltaan säännöstelyn nykyiset lupamääräykset ovat olleet voimassa runsaat kaksi vuotta. Lupamääräysten soveltamisessa käytännön säännöstelytyöhön ovat suurimmat vaikeudet olleet pienten virtaamien aikaisissa juoksutusten muutoksissa sekä jäätymisvaiheen juoksutusmääräyksissä. Lupamääräysten muutoshakemus kohdistuu kysymyksiin, joiden kehittäminen päivittäisen toiminnan kannalta on suotavaa tai jopa välttämätöntä. Esitetyt muutokset ovat pieniä, mutta kannatettavia ja vievät lupamääräyksiä selvästi myös ympäristönäkökohtien kannalta parempaan suuntaan.

Tulvantorjunnan edellyttämien ja jäätymisvaiheessa tarpeellisten juoksutusmuutosten nostaminen melonta- ja muiden vastaavien tapahtumien juoksutustarpeen tyydyttämisen kanssa samalle tasolle on myös selkeä parannus nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

4. Revonlahden osakaskunta, Rantsilan osakaskunta ja Sipolan osakaskunta

Muistuttajat ovat todenneet, että Uljuan tekoallasta on säännöstelty vuosikymmeniä lupamääräysten vastaisesti, mikä on aiheuttanut Siikajoen vesistölle, rantatiloille ja asukkaille korvaamatonta vahinkoa. Joki on ollut lähes käyttökelvoton, rapujen ja vaelluskalojen poikastuotanto on estynyt ja virkistyskäyttö on vaikeutunut sekä kesällä että talvella. Siikajoen kalastusalue on esittänyt useita kertoja Siikajoen kalataloudellisen kunnostussuunnitelman aloittamista.

Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään todennut, että Uljuan tekoaltaan vuorokausisäännöstelyyn ei ole ollut lupaa. Vuorokausisäännöstelyn lopettamisen jälkeen joen virtaukset muuttuivat ja kalataloudellinen kunnostussuunnittelu on lähtenyt liikkeelle. Uljuan tekoallas on alun perin rakennettu tulvasuojelua varten.

Hakemuksessa on pyydetty muutosta voimassa oleviin lupamääräyksiin kaukaa haettujen syiden perusteella. Muistuttajat ovat vaatineet, että hakemusta ei saa hyväksyä, vaan on määrättävä, että koneet ja sulkulaitteet on kunnostettava tai uusittava niin, että niillä voidaan toimia voimassa olevien lupamääräysten mukaisesti.

Lisäksi muistuttajat ovat todenneet, että vaikka kesä 2007 oli normaalia sateisempi, on Uljuan altaan alapuolinen Siikajoen uoma ollut hyvin kuiva. Mikäli tilanne jatkuu samanlaisena, Siikajoen kalataloudellinen kunnostus on kyseenalaista.

5. Siikajoen osakaskunta

Muistuttaja on vastustanut hakemuksessa esitettyjä lupamääräyksen muutoksia seuraavin perustein:

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös on ollut voimassa vasta noin kaksi vuotta, jonka aikana koettiin olosuhteiltaan erittäin poikkeuksellinen ajanjakso vuonna 2006 kesästä vuodenvaihteeseen. Mainittua ajanjaksoa lukuun ottamatta joen vesiolosuhteisiin on oltu alajuoksulla tyytyväisiä.

Säännöstelyä koskevia muutoksia ei tule tehdä näin lyhyen ajan jälkeen, koska päätöksen vaikutuksista ei ole vielä kokemuksia edes yhdeltä vuodelta. Vesitilanteen ollessa nyt hyvä sateisen kesän ansiosta on helppo olla tyytyväinen joen vesimäärään, vaikka tiedossa ei ole, miten pitkän ajan kuluessa juoksutusten leikkaaminen syksyllä altaan täyttämiseksi tulee vaikuttamaan joen vesitilanteeseen ja muun muassa nahkiaisen ja siian emokalojen pyyntiin.

Mikäli juoksutuksen muuttamisen perusteena on poikkeuksellisten juoksutusten tarve viime kesän, syksyn ja talven poikkeuksellisten olosuhteiden sekä rakenteiden ja tien pinnan jäätymisen seurauksena, lupamääräyksiä ollaan muuttamassa liian hätiköidysti.

Mikäli ongelma on ollut tiedossa jo pitemmän aikaa, olisi ratkaisu asiaan pitänyt löytää jo edellisen muutoskäsittelyn aikana tai rakenteita muuttamalla välittömästi ongelman tultua esiin. Ei pidä sulkea pois sitäkään mahdollisuutta, että tasainen jäätymisvaiheen juoksutus toteutetaan lähitulevaisuudessa pienemmällä voimalaitoskoneistolla.

Mikäli säännöksiä tullaan vastustuksesta huolimatta muuttamaan, osakaskunta on vaatinut, että mikäli vedenlaatu (happamoituminen tms.) tai kalataloudellinen peruste (kalanistutusten turvaaminen, käynnissä olevan pääuoman kalataloudellisen kunnostushankkeen toteuttaminen tms.) sitä vaatii, velvoitetaan voimayhtiö lisäämään juoksutusta tilanteen korjaamiseksi.

Hakijan kuuleminen ja selitys

Ympäristölupavirasto on 19.10.2007 varannut hakijalle tilaisuuden selitykseen antamiseen muistutusten johdosta. Hakija on 12.11.2007 ympäristölupavirastoon toimittamassaan selityksessä lausunut seuraavaa:

Ympäristökeskus on todennut, ettei sillä ole huomautettavaa Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen eikä Vattenfall Sähköntuotanto Oy:n lausunnosta.

Työvoima- ja elinkeinokeskus on vaatinut tarkkailuajan jatkamista viideksi vuodeksi. Ympäristökeskus on katsonut asiantuntijan lausunnossakin esitetyn kahden vuoden tarkkailun riittäväksi. Tarkkailulla ei voida saada täysin luotettavaa vertailutietoa nyt muutettavaksi esitetystä ja nykyisen luvan mukaisesta jäädytysjuoksutustilanteesta, vaikka sitä jatkettaisiin pidempään. Kahden vuoden tarkkailusta saadaan aineisto, jota voidaan käyttää myöhemmin jokijäämallin kalibrointiin, mikäli jäädytysvaiheessa myöhemmin ilmenee ongelmia. Ongelmien syitä pyritään selvittämään mallin avulla.

Ympäristökeskuksen käsityksen mukaan esitetty juoksutusmuutos on joka tapauksessa vaikutuksiltaan vähäinen.

Työvoima- ja elinkeinokeskus on katsonut, että jäätymisvaiheen aikaiseen juoksutukseen päästään riittävän nopeasti esitetyllä peräkkäisten vuorokausien keskijuoksutusta koskevalla määräyksellä eikä lupamääräyksiä siltä osin ole syytä väljentää. Ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan useana vuonna tämä onkin riittävä. Poikkeuksellisen kuivina ja märkinä syksyinä sään nopeasti kylmetessä on kuitenkin joen jäädyttämisen kannalta tarpeellista päästä jäädytysjuoksutustilanteeseen nopeammin, minkä vuoksi lupamääräyksiin on tarpeen liittää mahdollisuus näitä tilanteita varten. Syksyllä 2006 tilanne oli juuri tällainen. Silloin joulukuun virtaamahuiput olivat kolme kertaa suuremmat kuin kevään 2007 virtaamat. Tällaisessa tilanteessa on edullista, että Uljuasta juoksutettavaa virtaamaa voidaan pienentää nopeasti, vaikka muualta tuleva vesimäärä vähenee hitaammin ja vaikeuttaa Siikajoen jäätymistä. Kaikissa tilanteissa jäädytysjuoksutukseen siirtyminen pyritään toteuttamaan joustavasti vesitilanteesta riippuen.

Revonlahden, Rantsilan ja Sipolan osakaskunnat ovat vaatineet hakemuksessa esitettyjen lupamääräyksen muutosten hylkäämistä. Ympäristökeskus on ilmoittanut pitävänsä voimassa lupamääräysten muuttamista koskevan hakemuksen. Vaatimus erilaisten rakenteiden toteuttamisesta ei kuulu hakemukseen. Lisäksi ympäristökeskus on huomauttanut, että hakemuksessa esitetyt muutokset pienten virtaamien nopeampaan muuttamiseen parantavat mahdollisuutta reagoida erilaisiin vesitilanteisiin. Muutokset ovat pieniä eikä niillä ole vaikutusta Siikajoen kalataloudelliseen kunnostukseen.

Siikajoen osakaskunta on vastustanut hakemuksessa esitettyjä lupamääräyksen muutoksia. Nykyisen jäädytysjuoksutuksen mukainen tilanne nykyisellä koneistolla ja luukuilla aiheuttaa joka vuosi vesitilanteesta riippumatta ongelmia valtatielle 4 ja voimalaitosrakenteille. Ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan hakemuksessa esitetty lupamääräysten muutos on toimiva ratkaisu tilanteen korjaamiseksi ilman merkittäviä haittavaikutuksia. Lisäksi ympäristökeskus on huomauttanut, että hakemuksessa esitetyt muutokset pienten virtaamien nopeampaan muuttamiseen parantavat mahdollisuutta toimia muistutuksessa mainituissa tilanteissa, joissa alajuoksulla on ongelmia vedenlaadun tai kalatalouden osalta.

YMPÄRISTÖLUPAVIRASTON RATKAISU

PÄÄASIARATKAISU

Ympäristölupavirasto muuttaa korkeimman hallinto-oikeuden 1.2.2005 antaman Siikajoen vesistön säännöstelyä ja Uljuan tekoaltaan rakentamista koskevan päätöksen lupamääräyksen 4 viidennen, kuudennen ja kahdeksannen kappaleen kuulumaan seuraavasti (muutettu osuus kursiivitekstillä):

Lupamääräys 4 viides kappale

Uljuan tekoaltaasta on juoksutettava vettä ilman lyhytaikaissäännöstelyä. Juoksutusta saadaan muuttaa vuorokauden sisällä korkeintaan kaksi kertaa niin, että uusi juoksutus on vähintään 80 prosenttia ja enintään 125

prosenttia edellisestä juoksutuksesta ja niin, että peräkkäisten vuorokausien keskimääräinen juoksutus noudattaa samaa sääntöä. *Kuitenkin peräkkäisten vuorokausien keskimääräinen juoksutus saa aina poiketa toisistaan 2 m^3/s.*

Lupamääräys 4 kuudes kappale

Tulvasuojelun *ja tulvantorjunnan* edellyttäessä, Uljuan altaan vedenkorkeuden pitämiseksi säännöstelylle määrätyissä rajoissa*, jäätymisvaiheessa* tai Siikajoella pidettävien melonta- tai muiden vastaavien tapahtumien juoksutustarpeen tyydyttämiseksi saadaan juoksutusta muuttaa edellä sanottua enemmän.

Lupamääräys 4 kahdeksas kappale

Jäätymisvaiheen juoksutus tehdään tasaisena ja vesitilanne huomioon ottaen siten, että juoksutus jonkin aikaa jäätymisvaiheen jälkeenkin jatkuu suunnilleen samansuuruisena. Jäätymisvaiheessa saa tekoaltaan juoksutus olla enintään 14 m^3/s, mikäli vesitilanne mahdollistaa tämän. Alapuolisessa vesistössä on kartoitettava jääkanneton alue viikko ja kaksi viikkoa jäädytysjuoksutuksen jälkeen kahden vuoden ajan. Tarkkailuraportti on toimitettava Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle.

PÄÄASIARATKAISUN PERUSTELUT

Korkeimman hallinto-oikeuden 1.2.2005 antaman päätöksen perusteella on juoksutusta Siikajoen vanhaan uomaan etenkin kesäaikana lisätty ja pienennetty samalla Uljuan tekoaltaan tulovirtaamaa. Tämän seurauksena kesällä kuivana aikana haihdunta voi olla merkittävästi suurempi kuin tekoaltaan tulovirtaama. Jotta tekoaltaan vedenkorkeus ei laskisi liian alas, joudutaan Uljuan voimalaitoksen luukku sulkemaan. Virtaaman lisääminen 0-virtaamasta ja pienistä virtaamista on nykyisen lupamääräyksen mukaisesti erittäin hidasta. Jotta kesäajan hydrologisiin muutoksiin voitaisiin reagoida nopeammin, juoksutuksia on tarpeen muuttaa nykyistä väljemmin. Näin voidaan vähentää yksittäisiä suurempia juoksutusten muutoksia. Lisäksi on otettava huomioon, että juoksutuksen pieni muuttaminen 6,5 metrin levyisellä luukulla on varsin epätarkkaa.

Peräkkäisten vuorokausien keskimääräisen juoksutuksen poikkeaminen toisistaan 2 m^3/s on vähäinen, koska luonnontilassa kesäaikanakin on usein esiintynyt yli 5 m^3/s suuruisia virtaaman muutoksia. Lupamääräyksen muutoksella ei ole haitallista vaikutusta vesistöön tai sen käyttöön.

Juoksutus Uljuan voimalaitoksen koneistojen kautta ei voi tapahtua alle 12 m^3/s suuruisilla virtaamilla, koska pienemmillä virtaamilla kavitaatio rikkoisi voimalaitoksen turbiinin lavat. Tämän vuoksi voimassa olevan luvan mukainen jäädytysjuoksutus 8 m^3/s on pitänyt juoksuttaa luukun kautta. Tällöin jäädytysjuoksutuksesta on syntynyt vesisumua, joka on jäädyttänyt läheisen valtatien 4 pinnan aiheuttaen liikennevaaran. Lisäksi voimalaitosrakennus ja ympäröivät rakenteet ovat peittyneet jäällä. Näiden vaaratilanteiden välttämiseksi on tarpeen lisätä jäädytysjuoksutusta siten, että se voidaan hoitaa voimalaitoskoneistojen kautta. Jäätymisvaiheessa tekoaltaan juoksutus saisi olla enintään 14 m^3/s, mikäli vesitilanne sen mahdollistaa. Jäädytysvaiheen juoksutukseen on lisäksi tarpeen päästä mahdolli-

simman nopeasti, kun tilanne sitä vaatii. Tämän vuoksi lupamääräyksen 80/125-prosenttisääntö on tarpeen. Lupamääräyksen toimivuuden tarkkailemiseksi on alapuolisessa vesistössä tarpeen kartoittaa jääkanneton alue viikko ja kaksi viikkoa jäädytysjuoksutuksen jälkeen kahden vuoden ajan.

Nykyisen lupamääräyksen mukaan 80/125-prosenttisäännöstä voidaan poiketa tulvasuojelun edellyttäessä. Lupamääräyksen poikkeusta on tarpeen laajentaa koskemaan myös tilanteita, jolloin esimerkiksi syntyneen jääpadon vuoksi juoksutusta on voitava nopeasti vähentää tai sulamisvaiheessa virtaaman lisäämisellä edistää jään sulamista.

Lupamääräyksen muutosten aiheuttamat juoksutuksen muutokset ovat lyhytaikaisia ja niillä pyritään estämään tulvavahinkojen syntyminen, joten lupamääräyksen muuttamisesta yleisen edun kannalta saatavaa hyötyä on pidettävä olosuhteisiin nähden merkittävänä. Lupamääräysten muutoksella ei vähennetä säännöstelystä saatavaa hyötyä. Muutoksista ei aiheudu vahinkoa tai haittaa vesistölle tai sen käytölle.

Edellä mainituin perustein lupamääräyksen 4 viidennen, kuudennen ja kahdeksannen kappaleen muuttamisen edellytykset täyttyvät.

LAUSUNTO YKSILÖIDYISTÄ VAATIMUKSISTA

2. Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskuksen vaatimus lupamääräyksen 4 kuudetta kappaletta koskevan muutoksen hylkäämisestä hylätään pääasiaratkaisun perusteluihin viitaten.

4. Revonlahden, Rantsilan ja Sipolan osakaskuntien sekä 5. Siikajoen osakaskunnan vaatimukset haettujen muutosten hylkäämisestä hylätään pääasiaratkaisun perusteluihin viitaten.

PÄÄTÖKSEN YLEINEN TÄYTÄNTÖÖNPANOKELPOISUUS

Päätös on täytäntöönpanokelpoinen sen saatua lainvoiman.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Vesilaki 2 luku 3 § ja 6 § 2 momentti sekä 8 luku 2 §, 6 §, 9 § ja 10 §

KÄSITTELYMAKSU

Käsittelymaksu on 2 082 euroa.

Perustelut

Asiassa on kysymys Uljuan tekoaltaan rakentamista ja Siikajoen vesistön säännöstelyä koskevan asian päätöksen yksittäisen lupamääräyksen teknisluonteisesta muuttamisesta. Tällöin peritään käsittelymaksuna 10 % tekojärveä sisältäen säännöstelyn koskevan päätöksen mukaisesta maksusta. Taulukon mukaan yli 10–50 km^2:n suuruisen tekojärven rakentamista ja

säännöstelyä koskevan lupa-asian käsittelymaksu on 20 820 euroa. Näin ollen käsittelymaksu on 2 082 euroa.

Oikeusohje

Ympäristöministeriön asetus ympäristölupaviraston maksullisista suoritteista (1388/2006)

MUUTOKSENHAKU

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

Jukka Sihvomaa

Simo Perkkiö Paavo Liimatta

Päätöksen tekemiseen ovat osallistuneet puheenjohtajana ympäristöneuvos Jukka Sihvomaa sekä ympäristöneuvokset Simo Perkkiö ja Paavo Liimatta (esittelijä).

Tiedustelut: asian esittelijä, puh. 020 690 182.

PL/es

Liite

Valitusosoitus

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston päätökseen saa hakea valittamalla muutosta **Vaasan hallinto-oikeudelta**. Valituskirjelmä on toimitettava liitteineen Pohjois-Suomen ympäristölupavirastoon.

Valitusoikeus

Valituksia päätöksen johdosta voivat esittää ne, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, asianomaiset kunnat, ympäristökeskukset, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja muut yleistä etua valvovat viranomaiset.

Valitusaika

Valitusaika päättyy **27.3.2008,** jolloin valituksen on viimeistään oltava perillä Pohjois-Suomen ympäristölupavirastossa.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan Vaasan hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- ympäristölupaviraston päätös, johon haetaan muutosta
- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa (mikäli yhteystiedot muuttuvat, on niistä ilmoitettava Vaasan hallinto-oikeudelle, PL 204, 65101 Vaasa, sähköposti: vaasa.hao@om.fi)
- miltä kohdin ympäristölupaviraston päätökseen haetaan muutosta
- mitä muutoksia ympäristölupaviraston päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiolla tai sähköpostilla)

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- mahdollisen asiamiehen valtakirja tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta
- jäljennös valituskirjelmästä (jos valituskirjelmä toimitetaan postitse)

Valituksen toimittaminen ympäristölupavirastoon

Valituskirjelmä on toimitettava Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston kirjaamoon. Valituskirjelmän on oltava perillä **määräajan viimeisenä päivänä** ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä voidaan myös lähettää postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston yhteystiedot

käyntiosoite:	Veteraanikatu 1, 2. kerros
postiosoite:	PL 113, 90101 Oulu
puhelin:	asiak.palv. 020 690 182, telekopio 020 490 6499
sähköposti:	kirjaamo.psy@ymparisto.fi
aukioloaika:	klo 8 - 16.15

Oikeudenkäyntimaksu

Valittajalta peritään asian käsittelystä Vaasan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 82 euroa. Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.